

QORMADA >> SEEYLAC BAALI<<

QEEYBTA 5-AAD.

{qeeybaha hore hadii aadan soo aqrisanin ,si aad ula qabsatid sheekadeena ,waxaan ka hadleeynaa wadaad Soomaaliyeed kaasoo noolaay 800 sano kahor .laguna magacaabo ZEEYLICI.

جمال الدين أبو محمد عبد الله بن يوسف بن محمد الزيلعي

Buugaagta oow qoray waxaa kamid ah .

تخريج أحاديث الكشاف 2

نصب الراية لأحاديث الزيلعي.....1

(الكتاب : نصب الراية لأحاديث الهداية)

==========

#Baraarujin qofwalboo aqrindoono buugaan..qaabka aan wax kuugu qornay Quraanka ayaan kagadeyday, Rabiga,Raxmaanka ah sidoow wax inoogu sheegay inaan kudeyanaa waa wax wanaagsan. Buugeenaan meelaha qaarkood qolooyin aan qarajuufanaa-badan(wax kasheegnay) sida weriyayaasha Soomaaliyeed.

Askariga isagoo iidagaalamaayo dhiigiisa iihuraayo ubadkiisa inbadan darteey ugadhaxay ayaan dhaliil uqorayaa.

weriyaha Soomaaligana waalamid isagoo dhiigiisa Qad nooga dhigay, darteen halis badan ubareeray, warbixin dhaxalgal unoqon doonto berito Umadeena isagoo waqti geliyay ayaan, weli wax dhaliilayaa, midna beerka haka ogaado weriyaha, anigaba idinkama fogiyoo waxaan qoraayo weriyanimo wax madhaanto.

- wax ka sheegeeyga Gumeesta-yaasha Reer Yurub waa ku badanyahay, qoraaladeeyda, Arwaaxdeeyda ayaa neceb gumeeysi. in Soomaalida wax gumeeysataan marna raali kama ihi
mustaq-balka.
- bulshadii shalay na gumeeysatay jiilkaas maanta maba joogo. waxaa bedelay jiil dhaqan kooda yahay sida Xabashidii Nabi muxamad cadaalada ku amaanay. canshuurta laga qaado Bulshadaas ayaa Soomaali badan & Dad badan oo Muslimiin ubadan Badda lagaga soobad-baadiyaa.

shaqooyin & xuquuq inta lasiiyo ayoow xor nimo ku dhex mushaaxayaa Dalalkooda. Bulshadeena qaar kamid ah dhankaas weey uqexeen.
-Quraanka waxaa ku qoran wax ka sheega Masiixiyada, sidookale amaantooda weey ku dhigantahay. .
-gumeeysi diidka MAARKIS,ayaan ka mideeysanahay. Aayada ugudheer Quraanka maxeey kahadashay. miskiin dhimirka beelay aanan hadli karin hadana Hanti Aabahiis ugaga dhintay halaboobo miskiinkaas lamadhihin, hala gumeesto, Guryaha halagudhisto waxba yaanan lasiinin lamadhihin. sida agoon uxanaaneey ayaa laguyiri
Dalalka taagta daran Hantidooda in laboobo Quraanka kumaqorna.

#xusuusta xuquuqda weriyaha.
Dumarka.

Hodan.naaleeye, raxmad allaha siiyo waxaan xusuustaa xeebta Kismaanyo(1) iyadoo lugeeyneeyso Fiidiyoow eey sooduubtay kobana eeysan gashaneeyn.
Shalay ayaan waxaan aqrinaayay.
Buug Masaarida qoreen markeey qabsadeen
Musawac,Zeeylac,ilaa,Harar .
Warbixin tooda waxaa kamid ah.

Dumarka Harar ku nool ineey kobo gashadaan looma ogola.boqorka dumarkiisa oo kaliya ayaa kobo xirasho loo ogolyahay,Sanadka waxoow ahaay 1850-kii .

700 oo sano kahor IbnuBatuuta markoow Xamar tegay isagana sidaas ayoow qoray.
Boqorraa-nasoomaray Dacas xirashada udiidanaay Dumarka.
Imaam Shaafici ayaa waxoow yiri, marka beerta Aseendaha ah lagu dalxiisaayo, Suud Laguma soolebisto.
Hodan HAANLEEYE waashahiiday Nafteeda ayeey inoohurtay dalkaan inoow xasilo ayeey xabaal ugashay waxaa kasii horeeysay Hindiyo xaajimaxamad.
- Khawaarij lahjada eey fahmayaan waa in lagula hadlaa waana mida Cabdi,caziiz afrika oow kula hadlijiray .
- Guri dhismo kusocdo dhagxaan ayaa loosoo xamaalaa, markoow dhismo kadib Ubaxyo kudhex sharaxo Hodan iyo gabdhaha lamidka ah ha ogaadeen dagaal baan kujirnaa .

---

(1)KISMAANYO magacaas AfSoomaali miyoow kayimid mise ajnabi ayaa inookeenay?. Ereyga si loo ogaado in oow Afsoomaali yahay iyo inkale waxaa lagadhex eegaa Eray lamid ah oo Bulshada gobolkaas degan eey adeegsadaan.
Kismaanyo Koonfur beey kutaalaa ,Kaneecada magac kale beey uyaqaanaan reer koonfurka waana DHIL**MAANYO**.
dhil**maanyo**.....Kis**maanyo**.
Maanyada=Bada biyaha dhanaan.

==========

#aniga & wiilkii ReerBeledweeyn.

(curis,waaye sheekada)

qeeybta,1-aad

Waxaan iri(marajal baxreyn yaltaqiyaan..... fiilBaladweeyn)

Webi Ganaane ayaan Bada kaxirayaa Beeydhabaan soo marsiinaa Beledweeyn waxaa ku kulmidokno laba webi, Shabelle&Juba. waxoowyiri hadeer ayaan daadka badan dartiis laqaxnaa, miyaad soobadinee Webiyada?.

haa ayaan ku jawaabay, ilaaSeeylac baan qodayaa Webiga halkoow biyaha bada kagadaro Zeeylac baan kadhigayaa.

#Beled weeyn ayaa noqon doonto halka eey labada Webi ku kulmaan .

- Webiga RIIRAASH .

Waa Webi Khiyaali ah lkn dan Umada Soomaaliyeed darteed loo curiyay.

- Webiga Juba halka oow Bada kaga daro Biyaha kasoo xir ,dhanka Baay& Bakool usoo weeci ilaa Beled Weeyn balsoo jiid .halka labada WEBI ku kulmaan hanoqotee, ilaa Zeeylac siijiid Biyaha Webiga gaarsii.

- qarash xagee looga keenayaa lagu qodo Webiyada?.

Baay& Bakool shidaalbaa ka buuxo.

Webigaas RIIRAASH riyaan kuugu sheegaye Rabigeen hanoo rumeeyo.

-Sheeko xariirbaa naloogu sheegi jiray Soomaalidii hore Xajka beey socod ku aadi jireen .run ma eheeyn warkaas ,balse waxeey ula jeedeen ilmayahoow hankiina hasareeyo , mashruucyo waaweeyn hirgeliya, buundo Bada hoos marto halasuubiyo ilaa Yemen laga gaarayo.
waa riyo Umadeed in socod lagu gaaro Xajka.
-Jiilkii hore Xajka markeey usocdaalayaan Doon ayeey raaci jireen waxaa taas udaliil ah Ibnu Batuuta Doon gacansi ayoow dalka kusoo galay Xajka isagoo kayimid,Imaam keenan ZEEYLICI
Doon ayoow ku socdaalay Masar iyo Soomaliya ukala soconeeysay , xiligii reer Yurub kusoo duuleen Dunida Muslimka wixii ka danbeeyay ayaa lanacay Bada in lagu safro.

#Zeylici & Mucjizooyinka Quraanka.

(Barzakh)

Aayadaan Quraanka ah Fahan cusubaa inooga sookordhay Madasha ugu quruxda badan inlagusoo bandhigana mudan waaba midaan aan uga faalooneeyno IMAAMKEENA ZEEYLICI.
Sheekh Cumar Cabdal-kaafi hadii, aad aragtaan xogtaan aan idiinka daabacay Aayada lawadaaga , isagaa ku mashquulsan arimaha Qursanka iyo cilmiga SEEYNISKA.
-Rabigeen waxoowyiri
(faidaa qaranaahu fatabic quraa nahu... inacaleynaa bayaanahu)

Wixii faah faahin looga baahdo Quraanka, geerida nabiga kadib, Rabiga ayaa fahamsiiyo culumada baariyaasha ah,Nabiga hanti lagama dhaxlin Quraan ayaa laga dhaxlay .

-Bahal sida Dabagaalaha u eg oowaxaa jiro ladagaalamo Masaska duurka ayeey wada joogaan labadooda. marka la qaniinonaba waa ordaa geed sunta dawo uah ayoow soocunaa hadana dagaalka ayoow uheelanyahay inoow ladagaalamo maska.

waxaan ulajeeday sheekada . hadaa isku aragtid xiqdi hamoogaanin, Kitaabka (IXYAA CULUUMUDIIN) siiba cudurada qalbiga iyo nafta kudhaco. isku daweey Kutubkaas,qeeybtiisa Qalbiga looga hadlay.

#Ahla alquraan.

#tafsiir & barzakha.

Masar.(Suuradaha Alraxmaan & Alfurqaan)

(Marajlbaxreyn Yaltaqiyaani)Aayadaas Masar beey kahadleeysay halka laga qoday kanaal Suweeys

sida buundo ayeey ahaanjirtay.dhul balaaran oo 100 kiiloomitir kabadan ayaa ku yiilay .BARZAKHA ,Rabi Quraanka

ku dhex sheegay waa kaas . sadanka markoow ahaay 1800 ayaa laga qoday Kanaal Suweeys,waana Webi Bad ah Maraakiibtana dhex maraan .

Culimadii hore mudo 1400 sano ku siman,fahankale ayeey ka qaateen Aayadaas ,qolo walba dhanbeey ufasiratay .

- labada Badood Rabi ayaa abuuray weeyna isku darsamaan marka Zeeylac lajoogo GARDAFUUY

hadana xeendaab ayoow Rabi kala dhex dhigay iskumana darsamaan . halkaasna waa dhulkii laqoday, xeendaabka maanta meesha waa laga qaaday.

- lagasoo bilaabo xiligii Fircoon ilaa laga soo gaaro Jiilkii NALKA. boqortooyo walba oo Masar soomarto weey ku hamineeysay in BARZAKHA meesha laga qaado.

Doowladii Cusmaaniyada & mida Ingiriiska ayaa iskaashaday qarash badan ayeey ku bixiyeen

Makiinado ayeey ka adeejiyeen dhagxaantii & Ciidii meesha tiilay weey kaqaadeen labadii Badood ayeey isku dareen .

-Bada Cas waa mida oow ku halaagsamay Fircoown, lagayaabee in eeyba kadhalatay Ushii Nabi Muuse

halkii oow kudhiftay ayaa kala dilaacday Bada Zeeylac ayaa Masaarida Mininkooda ugu timid, halis beey

ku galeen. Rabi inoow ku halaago ayaaba laga baqay ,BARZAKH yar ayaa laga soo reebay isagiina Jiilkeena ayaa meesha ka xayuubiyay , inaan xoog badanahay ayeey ka marqaati keceeysaa midaas.

Umada Nabi Muxamad cilmi Aduun & cududba Rabi ayaa ugu deeqay ,Dayaxeey dulkoreen .

-ZEEYLICI & BARZAKHA.

Sheeqa markoow ka tegay Seeylac Doonta halkeey usocotay waa Masar, Dekeda eey ku xiratay waaba BARZAKHA, dhulka la qoday ee laga dhigay kanaal SUWEEYS, halkoow shalay ku dul socdaalay Sheekha maanta waxaa laga dhigay Bad. xujada soow kuuma aan furin ?.

==========

#Ahla alquraan.

#Quraanka & Dadka caamada ah .

cida oow sida badan lahadlaayo waa dadkaas

iyagaas ayoowba uyimid inoow soo hanuuniyo

Webiyada agteena ah ayoow tusaale nagu siiyaa sida NIILKA.

[WAHWA ALADII MARAJA ALBAXREEYNI HAADAA CADBUN FURAATUN ...BARZAKHUN LAA YAB GIYAAN]

Webiga Niilka Masar ayoow marayaa , dhinaciisana waxaa ah Bad biyaheeda dhanaan yihiin

dhexdoodana waxoow kala dhexyeelay BARZAKH dhul ayoow ku kala xanibay iskuma darsamayaan .

-Culimadii danbe macne cusub Aayadaha uyeela ayeey isdheheen markaaseey ka dhigeen Quraan Aayadahiisa

luuq la geliyay oo nin Cilmiga SEEYNISka ku taqasusay kaliya wax oow fahmi karaayo .

Rabigeena Aayadahiisa wax sahlan ayoow kadhigay , qofkii aqriyo Gabayadii Carabta Jaahiliga ayaa kala garan karo sida Quraanka loo

fududeeyay , Carabtana suugaanta uga dhigeen wax adag cida fahmi kartaana eey tahay

Qof Abwaan ah oo ku cireestay afka carabiga.

==========

#Ahla alqur`aan.

Imaam Cali bin Abii Dhaalib.

oraahdiisa caanka eheed :Quraanku wajiyo badan

buu yeelan karaa.

"Waxeey kaloo ka wariyeen inuu yiri:

Quraankaani waa khad ku qoran baalal dhexdood, carrab kuma dhawaaqo, wuxuuna u baahan yahay cid ka tarjunta, mana dhawaaqo balse rag baa ku dhawaaqa.

waxeey ila tahay oraahda danbe in Imaamka

looga been abuurtay , hadii eey sidaas sax ku tahayne

waxeey daliil utahay in mushkiladii la magacbaxday

(KHALQA ALQURAAN)

in xiligaas horeba soo bilaabatay Saxaabadoo nool

in dhexdooda shaac kuba eheed sheekadaas.

sheekadaas MUCTAZILADA iyadoo faahfaahsan qormooyinkii hore ayaad ka aqrisan kartaa.

==========

#Ahla Alquraan.

[INA ALLAAHA YUM SIKU SAMAWAT AN TAZUULAA]

Cirka & Dhulkaba inagaa heeyno kana celineeyno ineey dawga ka habaabaan oo eey lumaan

ayoow yiri Rabigeen , waxaa is weeydiin leh hadiiba leeska siidaayo meel eey ku baxsan karaan masoo helayaan .

"Oowrkii dhumo dhulka uun ka doondoon , hadoowsan diyaarad kaaga dhex dhuumaneeynin "

Rabigeen meel looga baxsan karo miyaaba banaan.

meel cidlo ah oo eey ubaxsan karaan Makhluuqaadka ma jirtaa ?.

-Aayada waxaa ka muuqato in oow jiro sheey kaba weeyn Cirka oo laduuduubay & Dhulkaba ka sii baaxad weeyn

[ANTA ZUULAA]

Dadka qaar ayaa ku macneeyay Qoraxda ayaa lagu agxiray Dhulka sida Geel Macsaro shiidaayo

weey isku dul waree-gaaleestaan.

[ANTA ZUULAA] intaas weey kasii baaxad weeyntahay arinkaas.

hadii xariga laga furo meel liqeeyso ineey jirto ayaan ka fahmeeynaa.

beryahaan danbe waxeey dhahaan God mugdi ah ayaa waxoow ka qodan yahay CIRKA dhexdiisa.

erey bixinta waa qaldantahay balse garaadka waa garan karaa waxa loola jeedo.

- inaga waxaa nahay Dad Islaam ah 7 Samo & 7 Dhul ineey jiraan ayaan rumeeynay.

haba leesku qilaafo qaabka wax loo xalinaayo.

marka la abuuray dhulka & Cirka amarka oow siiyay waad maqasheen arinkaas.

[ATEEYNAA DHAA ICIINA]

ayeey dheheen .

Ahla Alquraan. inta Quraanka u oomanoow ,barashada Quraanka cimrigeena qeeyb kamid ah ayaan

ku maalgashanay waad ogsoontihiin midaas, Rabiga waxoow ku sheegay Quraanka

[XIGMATUN BAALIGATUN FA MAA..]

- meel maran oo waxba oolin hadii lasoo helo maba lasoo helaayo sidaan ku doodo aniguye

meel HAWO kamaran ama Uumito miyaa lasoo helayaa , maya waaye jawaabta , xitaa hadii Baalal yeelatid

oo sida Malag laguu buubsho ,7 Samo kama sara mari kartid.

Cirka intoow adiga kaa sareeyo Xidigna kuuba muuqdo weli kama aadan bixin Samada Aduunka, 6 ayaa kaa sii sareeyso.

==========

#Ahla alqu`aan.

halxiraale iga hooya.

Dhulka& Cirka waa laduuduubi doonaa , midaas waxba kaama weeydiinaayo

balse meesha lagaduuduubo meel eber(0) ah miyeey noqoneeysaa mise waxbaa kusoo haraayo halkaas.
Sali meesha laga duu-duubo ciidbaa kusoo hartay (dhul)
-Diyaarada & Dayax gacmeedka duulana Cirka uunbeey dhex heehaabayaan .
oo dhane umaba dhaafi karaan , kama dhex bixi karaan Cirka.
- USA ayaa waxeey tiri Qoraxda meel kaxageeyso oo mugdi ah ayaan dhagxaan kasoo uruurinay.
arinkaasna waa siroo Bulshada aduunka ku nool weli uma soo bandhigin dhagxaantaas halkeey ka yimaadeen
asal ahaan .
-Buuraha hadii la burburiyo oo danbas lagaba dhigo dhulkeey kamid noqonaayaan.
arinkaas kamid maahan halxiraala-heeyga.
-aqristoow su`aal:Maro ama sheeykale hadii aad isiisid ,
qofkale hadii oow iyiraahdo Maradaan yaa iskaleh , aan ku jawaabo anigaa iskaleh
qalad miyaan sameeyay , maya waaye jawaabta.
sidaas ayeey lameel joogtaa AFKAAR TEEYDA waa sadaqo
qofkii doono wax haka bedelo hana qaato anigaa iskaleh hayiraahdo.

#Dadka qaaraa ,waxeey uqaateen in diinta Islaamkaba ku koobantahay xoogaayar oo Masiixiyada lagula murmo.
Islaamka Waaguri eey waxwalba yaaliin.

#NABI AADAN & HILMAANSHAHA.
cidna lama soconin markii Malaa-igta lahor keenay soona tiriyay magacyada ,Xaawo xiligaas weli lama abuurin.
kaligiis isagoo ah aanan weli denbaabin ayaa Ubadkiisa arwaaxdooda lasoo xaadiriyay ASHAHAADKANA QIREEN ,kadib ayoow mirihii cunay xiligaas ayeey kubilaabatay hilmaanshaha Ubadkiisana weey hilmaameen wixii horay loogu sheegay ,Geed dheecaan-kiisoow dhalaa hadii aann ladhalanrogin.
-Nabigeena isagoo Salaad ku jiro ayoow hilmaamay imisa rakaco ayoow dukaday, hala yaabin arinkaas ,Nabi Muxamad waa wiilka Nabi Aadan dhalay , wiil walbana Aabahiis ayoow ku (D.N.A.=hide side) yahay.
Sheeydaan maba soo kala dhex gelin Salaada & qalbiga Nabigeena.Aayaadka Quraanka qof aqrinaayo uma yimaado Sheeydaan.sidaas ayaan ku xaliyay arinkaas.

==========

#AHLAL QURAAN.halxiraale iga hooya.

[KAANA ALNAASU UMATAN WAAXIDATAN]

Aduunka Aadanaha ku nool mar waxaa soomartay hal af lagu wada hadli jiray

,Afkaas Aadanaha dhamaantood kuwada hadli jireen Quraankana tilmaamay ,bal hanaloo micneeyo.

Quraanka ,wax walba waa lagu dhex sheegay .

[MAA FARADHNAA FIL KITAABI MINSHEEYIN]

Afkaas ,ereyo ayaa kasii nool Aadanaha isku wada garan karo .

tusaale:Qaboow & kuleeyl .xisaabta.

qosolka, oohinta,gaajo& dhereg ,riyada,naxariista oo wanaag loowada arko,dilka oo foolxumo loowada arko.

Nin inoow jeclaado Naag.

[FIDHRATA ALLAHI ALATII FADHARA NAASA]

==========

#Janada dhexdeeda majiraa maseeyr?.

Aniga mategin Allaha nookaso ku dhex noolaan shaheeda.

Xaawo Nabi nimada uma diidine, weey maseertaa layiri iyadoo janada dhexdegan Dumar kalana la, abuurin weli, yeey kamaseertay.

- Aakhiro nina janada kuma dhex heeysan doono laba wada dhalatay Nabiga waa udiiday Sayid Cali inoow naag laguursado Faadumo, halkaas uga qiyaas qaado in Sayid Cusmaana Janada laba xaasle kudhex ahaan doonin, mida oow isaga duugay ayoow lanoolaan doonaa janada

dhexdeeda. Aayad Quraan ayaa xarintay laba wada dhalatay inleesla guursado .Janadana dhexdeedana waalamid. duruuf jirtay ayaa loogu guuriyay Cusmaan gabadhaas.

-Qof Dumar ah ayaan weeydiiyay su`aal.

- kawaran hadii lagaadhigo 20 qof, laguna geeyo Janada maka maseeri leheeyd 19 ka kale, ee adiga lee ah , haa waan ka maseeri lahaay ayeey tiri .dumarka heer kaas ayeey marayaan dhanka maseerka.

==========

#Carshiga naf maleeyahay mise malahan ?.

#Malaa'igta & Ileeyska midkeebaa lahor abuuray.intaanan midaas ka jawaabin. Sheeydaanka aanka hadalno sida loo uumay isaga. Dab ayaa laga abuuray, sida aan ka garanay Aayada. sheeydaanka hortiis Dab ayaa la abuuray kadib ayaa isagana la abuuray.sida Aadan looga abuuray dhulka ciidiisa dhulkaa la horabuuray Aadan kasii hor.Malaa'igta dhamaantood Nuurka ayaa laga abuuray Nuurka ayaa jiray kadib ayaa iyaga laga abuuray.

Hadii xaalka sidaas yahay Rabi isagaa ah midka wax Uumay iyadoonan Malag loodirin hoowl qabasho.

Aayad waxeeytiri

(WA MINKULI SHEEY IN KHALAQNAA ZOOWJEYNI)

qaas waaye Aayadaas, Malaga kuma jiro waxa labka&dhediga lagadhigay.

Waxeey lamid tahay.(WAJACALNAA MINA ALMAA,I KULASHEEYIN XAYAN)

dhagxaanta kuma jiraan waxa biyaha ku nool birahana sidookale.

#Hawada waa makhluuq meel eey ku istaagto miyeey ubaahantahay .kaagadarane Nabi Suleeymaan ayeeyba xanbaartay sida diyaarad unoqotay. ujeedka waxa waaye, Rabi Kursi & Carshi ayoow ku suganyahay kuwa dhahayo, siwacan xisaabaadka ugama eeysan shaqeeynin..

Rabi Uunkiisaa nagu filan cibro qaadasho.

==========

#aqoonta . 10 sano qof kaaween adigoo la tartamaayo waxba madhaanto. gabar taqasus ku qaadatay sida wadnaha qaliin loogu sameeyo iyo wiil aanan looba xariiqin maadada caafimaadka isku meel mawada istaagi karaan. aqoonta qeebta eey ku taqasustay miyoow kula tartami karayaa, kaagadarane Hooyadaa kaalay iidaweey madhihi leheeyd wiilka mise gabadha ayaad uyeeran leheed.

(walaa yuna biuka mithlu khabiir)

taqasus waa lama huraan.

#Aniga & wiilkii Reer HIIRAAN.

(curis,waaye sheekada)

qeeybta 2-aad

#BALAD WEEYNE.

hadii aan kadhigno meel eey labada Webi ku kulmaan sida Khartuum,

fatahaad soow kama dheceeyso

[MARAJA ALBAXREEYN YALTAQIYAANI]

hadeer ayaaba hal webi biyahiisa dhib lagu qabaa .

xal waa loohayaa Daadadka Aduunka .

--xalka maxoow yahay?.

dhulka dhinac halaga duleeliyo ,biyaha Bada

qeeyb halaga daadiyo si Dadkaan u badbaadaan

ama webiyo (Keliyaal) waaweeyn haloo jeexo biyahaan

Webiga soo butaacinaayo.

[MALIKUN YA KHUDU KULA SAFINATIN]

-==========

#ISBEDELKA CIMILADA& FATAHAADA WEBIYADA!.

Aaduunka intoowsan Nabi Aadan imaanin

Rabigeen Webiyaal ayoow dhulka kadilaaciyay ,

Biyaha si eey ugu qulqulaan .Boqortooyada Caalamka

AMEERIKAA, isasiiyay, Webiga ugu weeyn Aduunka dhulkaas ayoow dhex maraa , Webigaas dhexdiisa
Haan gorof ah waxba madhaamo , Biyaha weey ka gureen 1000 sano kahor .
-sidaa TV-yada ka daawateen Biyaa magaalooyinkooda maasheeyay ,ma awoodi waayeen ineey maareeyaan Biyahaas ?.
-Aadanaha aalad walba hadoow helay weli waa itaal daran yahay.
AMEERIKA waxaan dhihilahaa ,Biyaha dariiqooda halagusoo duwo, dariiqooda ayaa ah Webiyaasha guray.
[LITUGRIQA AHLUHAA]

Aduunka maanta waxoow uqaab ekaaday Doon lawada saaran yahay.
Shiineeska bari degan hadii oow hindhiso halkaad joogtid ayoow kuugu imaanayaa cudurka.
Cudurkii KAROONE .
- Nabi Muuse waa ku diimay(layaabay) dhaqanka Ninkii cilmiga badnaay.
- 2004 Xeebaha Soomaalida maxaa kadhacay maka warqabtaa ?.
mise waaba halmaantay ,Magaalooyin camirnaay Xeebaha quruxda badan.Sunaami ayeey ku halaagsameen.XAAFUUN,BANDAR,BEEYLA.
- aniga aqoonteeda maba lihi. balse aqristoow isweeydii Rabigeen Biyaha waxoow ugu talagalay in eey Webiyada dhexmaraan

hadii laga duwo dhankaas , loona duwo dhanka Bada sida webiga Juba lagawada dhigo maxaa dhacayo?.
Aduunkoo idil dhaqankaas wada yeesho, maxaa dhacayo?.
Biyaha Bada weey sii badanaayaan , kabacdi waxaa suuragal ah
in Aadanaha dhamaantiis sida qoomkii Nabi Nuux dib loogu celiyo, dhamaantood la halaago.
lagayaabee in laguugu laab qaboojiyo Xadiis Nabiga sheegay oo ah Qoomkeeyga ,Biyo laguma halaagi doono.
Dalka Liibiya magaalo dhan ayaa Biyo lagu halaagay Bini aadan ayaana ka danbeeyay,2023.
Umada Nabigeena kamid maahan miyaa kuwaas?. Shuhado waaye shacabkaas, balse cidbaa halaagaas ka danbeeysay
(xusuuso,gabaygii ,HALAAGII DHACAY LOOMA KALA HARIN)
-Umada Nabi Muxamad lama halaagaayo qalad baa laga fahmay.qoom ayaa Kacbada sooweerari doono
dhulka ayaana lala jaridoonaa ,sida Qaaruun loo halaagay ayeey noqondoonaan.
isweeydii kuwaas Umada Nabi Muxamad kamid maahan miyaa?.

-Suurada (Alisraa.69)waxaa ku qoran " miyaad ka aamin noqoteen in dib loosoo celiyo halaagii qoomkii Nabi Nuux mid lamid ah?.
nuxurkaa sidaas ahaay.

-Abwaan Cali mooge geedi (1),in badan ayoow kadeeyriyay Warshadaan qaaca badan, Aduunka iyadaa kululeeysay,Barafkii galbeedka jiif-jiifay iyadaa soo dhalaalisay Badahana kusoo dartay,Abwaanada ilhaam ayeey ku gabyaan, Nabi Yuusuf Boqorkii ayoow ufasiray riyadiisa abaarta soosocoto looga digaayay, iyadana waa ilhaam Rabi ku ogeeysiiyay shacabkii Masar dhibka kusoo fooleh, maxaa diidaayo in Abwaanada Rabi nooga hadalsiiyay.

-Jiilka dhalandoonoow Aduunka idinkaa iskaleh wadajir haloo ilaashado.

==========

(1) waa Abwaankii Toowxiidka Afsoomaali kadhigay.

waxoow yiri

"Illaaheena jiro maahee Illaah kale majiro."

==========

#Waxyiga Samada & Shacabka Dhulka degan.

Diimaha Rabi soo dejiyay ,ama Kutubada dhinaca Rabi la gakeenay waxeey lamid yihiin qof Dawo kuu keenay ,adigoo cudur ku haayay isku daweeyna kuyiri.

- adigoo qaawan ayeey Diinta kuu timid weeyna ku galtibixisay.

Islaamka hortiis Soomaalida maxeey eheed?.

Axmaarkana maxoow ilbaxnimo sheegan karaa Masiixiyada horteed?.

==========

#Maaldifis ma maqasheen sidoow dhaqan ahaanjiray?.

#bal aansheego Bulsho magac ka bedelka dhibka laga dhaxlay .

Jaziirada Maldifis ,waxaa diinta gaarsiiyay Sheeq Soomaali ah magaciisana waa SHeekh xaafid bin Barakaat. Al-Barbari .
isagaa Diinta gaarsiiyay Jziiradaas. Ul uma qaadanin , balse waxoow yiri walaalayaal waan isku egnahay ee soo Islaama .
hoowl eey Soomaalida qabatay ayaa Umad kale lasiiyay
ileeyn magaca marka aad ka guurtid cidii kale ee magacaas loo yaqaano ayaa lasiinayaa shar iyo kheeyr waxoow yahay .
wadaadka maadaama layiri dad ahaan waxoow kasoo jeedaa BAR-BAR Carabtii danbe waxeey u maleeyeen in loola jeedo Marookaanka Qabiilada BAR-BARKA AH .
Dalka GAANA & MAALI ayaa u dhaw kuwaas , hadii eey Diinta gaarsiiyeen muran kamaba keeni leheeyn
balse Jaziirada Maldifis oo bari nooga beegan weliba ganacsi na dhex mari jiray
in maanta layiraahdo cida diinta gaarsiisay ayaa ah Barbarka reer Marooko warkaas waa war xaqiiqda ka fog
cida sheekasaas suuqa keentayna buugaata laga barto sooyaalka bulshooyinka wax badan mabasoo aqrinin
sheekadaas doodeeda waxba yaanan ku daahin meelo badan ayaan arimahaas ku cadeeynay .

#Muqdisho & Cadarka magaciisa yahay GAALIYA.

isla Jaziiradaas waxaa lagu iibin jiray Cadar ama Barafuun lagu farsameen jiray Muqdisho

Ibnu Batuuta ayaa warkaas qoray 800 sano kahor .

Hindiya & Maldifis ayaana loo iibgeen jiray waxyaabahaas udgoon ee dalka lagu farsameen jiray.

GAALIYA waa Cadarro leesku dhex daray.

.

==========

==========

#INAGA & AMXAARO!

#hala xujeeyo AMXAARKA.

waxoow dhihi rabay Amxaarka yaan usii dhahayaahe dhageeyso.

Mulim & Somaliba waxaan ku nacnay bal aan sheego.

weey nagu soo duuleen Kaniisada-heena ayeey ,burburiyeen.

,Amxaarka hadii oow kudoodo sidaas .hala loogu jawaabo marqaati ukeenso arinkaas ,maxoow kaqoray Qalinkaaga Amxaariga ah ,waxaad sheegatiin Qoomiyada ugu ilbaxsan Bariga Afrika ,in Amxaarka yahay ,adigoo xaqiraayo

Tigreega dhisay Oksoom .

duuduub ahaan Xabashida in eey xadaarad lahaan jirtay Aduunkaaba kuu qirsan balse adigaa is leheeysiiyay kaligaa .

-Amxaarka hadoow ku jawaabo .sheekada tilmaantay in Muslimiin eey duulaan nagu soo qaadeen wax marqaati ubaahan maba ahan (WASHAHIDA SHAAHIDUN MIN AHLIHAA)waaye sheekadaas ,adigaaba isu marqaati furay qorayne FUTUUX AL-XABASHA. Muslim kale ayaa inaga qoray Buug MIQRIIZI boow ku magac dheer yahay .

-Amxaarka haloogu jawaabo , MIQRIIZI nama yaqaano qoladaa nahay ,mana imaanin dhulkeena ,HARAR& MUQDISHO &Magaca Soomaali (Soomaali=BARBAR) maba soo hadal qaadin .

-Kitaabka Futuux Alxabasha ,qofka qoray lamaba yaqaano , marka Amxaaroow , marqaatigaaga la imaaw ,maxaad qoratay oon kaala xaajoodaa .

-dagaalka aa Dalkaaga ku difaacatay ITAALIYA ku jebisay waaba kuu daabacan yahay,Muslimka kula dhashay midka aad ku leeysay meelbaad ku qoratay isagana ,dagaalka aad lagashay Doowladii Soomaalida 1960-kii & midii 77 . sidoo kale dagaalkii aad lagashay Ereteriya dhamaan dagaal walba, duulaan walba xitaa midka Suudaan kaala dhexeeyay dhamaan qoraaladooda dhaxal baad uga dhigtay Ubadkaaga balse ,qoraaladaada qadiimka ah maxaa loo waayay kuwa Muslimiintana loo helay ?.

Amxaarka wax jawaab ah kama bixin karo arinkaas, Reer Yurub waxa eey isaga ka qoreen ayoow Suuqa keensan doonaa , balse 1000 sano waxoow qori jiray Qalinka Amxaariga nooma soo qufi doono.

Soomaalidana wax uqoran ayaan jirin Qalinkooda waa cusub yahay ,waxeey Carab qoreen ayeey Qadiisa aqristaan.

#dhaliisha,kitaabka (Tuxfatu,zamaan)

Oromada ama magaca (GAALLA) in oowsan ku xusin ninka qoray Buugaas

balse oow nooga sheekeeyo Qabiilo Soomaaliyeed ,sababta aanan loogu soo hadalqaadin Oromada waa siro

qarsoon ,una baahan in Toosh lagu iftiimiyo.

Buugaas bilaawgiisa & dhamaadka mawada aqrinin ,markaan wada aqriyo ayaan jawaab waafi ah ka bixin doonaa

sax & qalad ,sooyaalka Soomaalida ,DANAAKILA,GAALLA,BARBAR.BANII-CAAMIR.

intaasba kuma xusin qoraha Buugaas.Riiraasha ayaa Afsoomaali u tarjumay 2008 .

#OROMADA & SOOMAALIDA .

Aduunka Dad Islaamnimo loo dhibaateeyay .dhibaateeyn qarniyaal soo tixnaay ,sooyaalka Aduunka kuma arag inagoo kale .

- maxeey diintooda u badbaaday Muslimiinta Geeska bari degan ?

- barashada QURAANKA & CAQIIDADA barashadeeda ayaa bulshadeena badbaadisay.

- Qisada Quraanka ku qoran (ASXAAB AL UKHDUUD) iyagaasna waxeey dhahaan waa Muslimiin Xabashi ah .

-ABAAL GUDKA RABIGEEN SIIYAY SOOMAALIDA & OROMADA .

Rabigeen maxoow abaal gud uga dhigay bulshada Geeska bari lagu dhibaateeyay guyaal badan oo isdaba joog ah ?

IMAAMYO ayoo kayeelay .(WAJACAL NAAHUM A IMATUN) Macalimiinta ayeey soosaaraan ,Macalin macalinkiisa ayeey noqdeen .Ibnu Xajar & Suyuudhi, ayaa tusaale kuugu filan .

Qalinka qaabkeey u qabsadaan Qadiisaa Rabi u barakeeyaa ,Qalin Qadiisa waarto ayoow Rabi ugu deeqay.

- Ibnu Xajar waxoowba Qalinka uqaatay inoow soogaabiyo ZEEYLICI Kitaabkiisa.ninka ugu aqoonta badan marka laga hadlaayo Kutubka Bukhaariga in oow Buug aad adiga qortay sookoobis ku sameeyo waxeey ka marqaati kaceeysaa muhiimada Qalinkaaga leeyahay .

SUYUUDHI isaga waaba arday inagaa wax soobarnay .

#Amxaarka nin u cuqdadeeysan maan ahay?.

-Dawo dadka dhintay soo nooleeyso masoo saari leheeyd?

haa waaye jawaabta ,Diintaada ayeey qilaafsan tahay midaas.

jawaabteeyda waxa waaye Nabi Ciise ma gaaloobay. waa isagii daweeyay ruux dhintayoo Xabaal u hoyday,& mid mardhow Naxashka la dulsaaray,

,ma ku gaaloobay dawo siinta dadka dhintay & soo nooleeyn-toodaba.

- maya soow imaad oran.

Amxaarkiyoow ogsoonaaw in aan daacad u ahay

Ibnu Aadanka daryeelkiisa .

dadka qaar hadii eey curiyeen ,Sun Hub ah oo halmilyan, hal ilbiriqsi ku dili karto ,Daawo hal ilbiriqsi bukaanka bogsiin karto, baristeeda igala qeeyb qaado hadaa tiri, mid u heelan waan ahay midaas.

#ZEEYLICI.

Dooda yeeysan noqonin DIRIDHABE , Ciisaa leh, mayee Canfarbaa leh , mayee CARUUSAA leh .

dooda waa ineey ahaataa waxaa nahay dad kala Afduwan , Afkee ayaa mudan in aan ku wada hadalno

Afkii Islaamka ,Carabiga, mise kii Amxaarka mise Soomaali mise Oromo ?.

-Nabigeena Afka oow ku hadlaayay, Abuu jahal isagana waxboow ka lahaay ileeyn afkiisoow ahaay Odaygaas Carbeed.

Afkaas waxaa dhaxal wareegsaday Umada Islaamka

duuduub uqaado sheekada.

Adis Ababa marka aan ku wada kulano Af-amxaari aan ku wada hadalno anigase (dhanaanesh)wax dhaafsiisan maba aqaano .

-Dalka ERETERIYA 30 sano ayeey ku qaadatay in eey ka guuraan afka Amxaariga , una guuraan

afka Tigrinja(waana luqada Tigreega)

shacab badan ayaa waxaa maxkamad loo soo istaajiyay adiga oo hees amxaari ah dhageeysanaayo

ayaa lagu arkay .sidaasna waxeey u sameeyeen in afkaas laga soo guuro.

-Af Islaamka leeyahay waa laga dhigi karaa AMXAARIGA

sida hadeerba afka Tigreega u yahay Af Islaamka leeyahay .

Afkaas bulsho badan oo Islaam ah ayaa isku afgarato sida BANII CAAMIR, CANFAR, SAAHOO.

Banii caamir waxeey degaan KARAN & GURDAAD waana Dalka Ereteriya . kooyto maahane dhulka ayoow leeyahay.

-Afkaas Tigrijaha , Qabiilka Adaroob & Shaagiya in eey fahmayaan masheegi karo midaas .

Qolooyinkaas aan kuu sootiriyay dhamaantood waa bulshooyin wada Muslim ah sida HAWIYE & DAAROOD, DIR ,DIGIL

uyihiin dad jiro lana yaqaano ayeey iyagana uyihiin Umado jiro lana yaqaano , Aqalka Islaamka leeyahay in aan kusoo kala baro

ayeey eheed ujeedkeeyga .

- doraad Kaniisada Masiixiyada cadaalada ayeey ku hor kuftay .
- Masjidka Islaamka , siyaasiga yoowsan wasaqeeynin .

Qabyaalad, isir neceeyb , cadaalad-daro yoowsan ka shaqeeynin .

---

waa su`aal adag una baahan jawaab.

YAA MASUULIYADA DUSHA URIDANAAYO ,KANIISADA ,mise SIYAASIGA.

MASAAJIDKA,miyaa MASUULIYADA QAADAYO MISE SIYAASIGA ?.

sooyaalka lasoo maray dhibkii dhacay .

- Dalka MASAR bal inageeya .doowladii SHIICADA .

FAADIMAYIINTA .

Islaamka miyeey meteleeysay .

Bulshada Masar. midkooda SUNIGA ah iyo kan Masiixiga ah dhamaantood dhibaato ayeey ugeesteen , yaa masuuliyadaas qaadayo .

- Nabiga waxoow ka dardaarmay QIBDHIYIINKA Masar .

==========

#Buunka Colaada cida afuuftay .

intaadan walaalkaa Waran kusoo dilin

waxsheeg iga hooya .

Jiido bar waa Oromo barna waa Soomaali

Abgaalna kuusheegay ,intaan ka aamusaa badan .

==========

#QABIILKA.

Oowrtable.

Abgaal.

Gaaljecel.

Gooygaal.

waxaasoo idil waxeey daliil uyihiin in qabiilka asal ahaan

naaneesta ka soo raacday GEELA .

---

waloow waqtiga aan ugu talagalay qorista Buugaan waa hore

dhamaaday hadana

wax maskaxdeeda kusoo dhacay baa jiree aan idinla wadaago.

OROMADA , waxeey ka farcameen SOOMAALIDA

oo waa wiil aan dhalnay .

magacooda waxoow ahaay GAALLA.

iyagana waa sida Qabiilka ABGAAL , GAALJECEL

dhamaantood asalkoodii hore waxaa dhalay DIGIL & MIRIFLE.

sababta aan sidaas u dhahayo ayaa ah magaca eey wataan Raxanweenta

ayuu kasoo jeedaa

GAAL iyaga ayaa ku magacaabo Geela.

qabiilo badan oo magacaas watana qeebta sare ayeey kaaga muuqdaan.

ereybixinta "GAAL " oo loola jeedo diinlaawe ,xili danbe ayeey baxday

.

waagii hore Somalida inta ku bahoowday & bulshada degan BAALI

diinlaawayaal beey ahaayeen Diinta Islaamka inta eeysan u imaanin

kahor.

Qabyaalad in loodiriro Islaamka kahor waajirtay arinkaas, kadibna sidii ayoow usii socday ,

GAALLA ayeey dagaal kula jireen Soomaalida Diinta Islaamka ayaa Zeeylac uga soo degtay

isla erey bixintii Qoomiyadaas ayeey ku macneesteen diinlaawe.

GAAL waaye ayeey kadhigeen .

Sheeq Zeeylici waxoow yiri waa 7 DOOWLADOOD oo dhamaantood Islaam ah

Amxaarka ayaa kor ka xakumo ,iyaga dhexdoodana dagaal sokeeye kama dhamaado.

waxaan jeclaan lahaa in aan kuusoo tiriyo todobadaas Doowlad magacyadooda .

1-BAALI.

2- HADYAH.

3-DAARAD(oo aan kadhigay ,Qabiilka Daarood)

4-OOWFAAT./Iifaat.

5- DAWAARAA(oo aan kadhigay Qabiilka Dawarre)

6-ARAABIINI.

7-SHARKHA.

==========

#cirib tirka ADOONSIGA.

Rag & Dumar Aduunka adoonnimo loo kala iibsado maanta waa ladabar gooyay,waloow manta dhaqankii Adoonimada weli Dumarka lagula dhaqmo .

Dumar dhilooyin ah guri ufuranyahay inta weli Aduunka laga helaayo ADOONSI lagama xoroobin.

- Cilmaaniyada waxeey ceeb kadhigtaa in Dumar lasoo qafaalan jiray lana adoonsan jiray ,balse ceeb uma aragto faqri labeeray ,kadibna sababay in dumar badan jirkooda ka ganacsadaan.

==========

#SIDAAMO &DIINTA ISLAAMKA.

HAADIYA & GURAAGE.

Qoomiyada Haadiya waxeey lahaayeen Doowlad.

maantana waxeey kamidtahay Doowlada weeyn ee ITOOBIYA

SIDAAMO waa iska magac guud , sida Oromada uqeeybo badan tahay ayeey iyagana u kala baxaan .

inaga hadeer waxaa inaga quseeyo labadaas Qabiil Guraaga & HADIYA.

sheeq Zeeylici iyagaas ayoow soo hadalqaaday, sheegayna in eeyihiin Doowlad.

gobolka SHAWA ayeey degaan sideey ilatahay, BAALI ayeey dacalka ku hayaan.

SIDAAMA & SOOMAALIDA.

Afyaqaanada waxeey sheegaan Sidaamo & Afsoomaaliga waa iska agdhowyihiin

waana sida Somali iyo Canfarta.

xogta aan haayo aniga SHEEYBAARKA ayaan ku dhex diyaariyay, balse weli Shacabkaas ma dhex gelin.

==========

#Qabiilka

AMXAARO & TIGREE DAGAALKOODA QABIILNIMO

Dagaalkii Axmad Gureey labadaas Qoomiyadooda

qaabka eey dagaalkaas usoo galeen waa qaab qabyaala-deeysan

Kaniisad walba Baadari ayaa horkacaayay

qoomiyad walbana Kaniisad ugooni ah ayeey leheed

waagii hore malaha sida Soomaalida Qabiil walba Masaajid ayoow dhisan jiray

Koleey iyagoo kala qeebsan ayeey dagaalkaas galeen

==========

#DOORASHADA SOOMAALIYA 2026

- cunsuri waaye haba idhahaano Dumarka Soomaaliyeed

markeeytahay codbixinta waxaan dhihi lahaay .1 Nin = 2 NAAG.

waayo Dumarka ayaa badan ragii dagaalo ayeey ku dhinteen .

==========

#Qabiilka & xakunka.

Garaad & Wabar & malaaq
waxaas oo idil (ithil) waa oday dhaqameed. qabiilka
ayaana dhexdiisa kala dhaxlo ama iska dhex doorto
waana Imaam nimada Qureesh ayaa leh
iyada ayaana dhaxal u heshay Carabta kale iyadaa ka mudan
Imaam nimadaas, Wabar & Malaaq & Garaad
ayeey lameel joogtaa .
Carabta dhexdooda doodaas weey ku daaleen
balse Imaam nimada Islaamka waa tii Quraanka sheegay
waxaana lagu helaa SHUURO
[WA AMRUHUM SHUURAA]
Imaam nimada cibaado Rabi loogu dhawaanaayo hadii eey tahay
waxaa fiican in loo wada tartamo, kheerka
waaloo tartamaa, [WASAARICUUU ILAA MAGFI]
Imaam nimada hadii eey tahay in Bulshada loo adeego
midaas ajar baa laga helayaa waxaana fiican in loo tartamo
suuqa xorta ah hala dhex keeno, dad qaas ah yaanan suuqa looxirin
[FALYATANAAFAS AL MUTANAAFISUUN]
Imaam nimada Nabiga ka dardaarmay waatane iga maqal
[SAMCA WA DAACA WA IN TA AMARA CALEEYKUM]

Jareer xabashi ah Timahiisa yihiin sida Filfisha
haduu madax idiinoqdo,oo doorataan
Shuuradii Islaamka sheegay oow kusoo baxo
waxaa waajib ah in loo hogaansamo amarkiisa .
Nabi Muxamad walaalkiisna moow ahaado ,inuu tartamo waa Aayad Quraan ah.[SHUURAA]
Jareer murq-kuusan sida Maxamad Calina
u xoog weeyn, kaas ayaa nametelo.mid maqaarkiisa Daawada leesku cadeeyo loo mariyay timahiisana Jilciso soo marsaday midkaas nama metelo hadaa nahay Jareer weeyne.
- Doonta hadii aan kabtan kuugu doortay , gaariga darawal ka noqo lagu yiri
Lugta Baabuurka ayaan furanaa, Doonta ayaan hoos ka duleelinaa
waxaas oo idil (ithil) kii ku kacaayo isha halagu haayo
hana leeska qabto.
arimahaan aan soo sheegnay Soomaali badan ayaa Xabaalaha loo geeyay dhiigbadan ayaana udaatay ,qof maanta nool arimahaas waa ka dheregsan yahay balse waa is xusuusin .
==========

#Qabiilka JAREER WEEYNE.
[TAFAQAHUU QABLA AN TUSAWADUU]

Masraxa Siyaasada wiil murqahiisa dhisanyihiin oo kaliya loogama baahna Maankiisana halasoo dhiso .cilmi isagaa ugu fiican wax sahay looqaato marba hadeeytahay meesha loosocdo
masraxa siyaasada.war-hooy sahay usooqaata Masraxa siyaasada ,sidaas sayid cumar baa ku dardaarmay.
Nabigana si sarbeeb ah ayoow noogu sheegay waxoow yiri "xiliga aad firaaqada leedahay uqaado xiliga aad mashquulka tahay"
Maqaayadaas ayaan waqtiga kusoo dilayaa war kuuma noqdo hogaanka Dalka ayaa laguugu aamini lahaay berito, warhooy sahay halaqaato.

#HARGEEYSAA, AMAAN MUDATAY!.

- Ma maqasheen HARGEEYSA , 30 sano kadib BARKHAD BATUUN ayeey Boqreen .
Muqdishana ku deyasho weey mudantahay.
(Barkhad Abwaanimo ayaan ku aqiinay 2015)

#Beelaha JAREER SOOMAALIDA.
magaca yaanan laga bedelin ,BAANTUU yaanan loobixinin WAAMOOY,SHIIDLE qolo walba Qabiilkeeda ugu yeera balse BAANTUU waxaa inoo keenay reer Galbeedka sida Carabta ugu magacaawdo ZINJI ayeey iyagana magacaas ula baxeen ,waxbadan ayaan tabaneeynay maxaa noosoo hadalqaaday si aanan loo dhihin

,idinka ayaan idiin daayay in magaca Qabiilka ilaalisaan ,Qabiilada kale ee Soomaalida ah ayaa inbadan ku dadaalay in aanan magaca laga bedelin loona bixinin magac Carbeed.

==========

==========

#Masaajid magaca laga bedelay BAAR, khamriga lagu cabo lagadhigay Xamarna kuyaalo.

#MASJIDKA AXNAAFTA mid ladhihi jiray ayaa kuyaalay Muqdisho Talyaaniga gumeestaha ahaay ayaa burburiyay ,halkoow ka burburiyay waxoow kadhistay BAAR khamriga lagu cabo waxoowna ubaxsaday BAAR SAVOY.

- codsi baan udirayaa Duqa Muqdisho .

Doowlada Talyaaniga waxaad u celisay dhulka eey ku dhexlahaayeen magaalada Muqdisho.

Soomaalideena siiba Culimada Soomaaliyeed dhulkaas oow nooga dhisnaay Masaajidka ayaa inaga maqan ,

SHANGAANI ama Xamar weeyne ayoow ku yiilay dhulkaas.

- gaal hadafkiisa ayaa ah bahdilka diinta Islaamka.dhoowr jeer ayeey isku dayeen in eey dumiyaan Masjidka. jaamaca. Xamar. weeyne kan Fakhru diin & kan Arbaca rukun .

mar walba waxeey ugu soo dugaali jireen duminta Masaajidada , halka Masaajidka kuyaalo waxaa ku soo beegantay waddo laami ah. danta guud ayaa ku jirto in halkaas laga dumiyo,Masaajidka.
sheekadaas ineeysan waxba kajirin ayaan idin dareen siinayaa eebal ila aqriso.

- xiligaan lajoogo Bushadeena Hargeeysa ama Muqdisho, bulsho yeeleeyso majirtaa Isbitaalka Umada u adeego halkoow ku yaalo waxaan marsiineeynaa Wado laami ah. dabcan bulshada weey kaa diideeysaa .
- cawaan-nimada cilmaaniyada ee caalamka xasuusan doono waxaa kamid ah Masaajid la burburiyo & Kaniisad laduqeeyo weey ku caanbexeen , Sayid Cumar markoow qabsaday Qudus Kaniisada masiixiyada kama Jejebinin.
qof diinta Islaamka isagaas uga aqoon badan ayaan jirin ,qofka wax burburin ku ijtihaadi yaqaano midkaas ,hadeer hadalkiisa hoos inoodhiga, (USUUSHA) Islaamka ayaan ka hadleeynaaye.

- Falsafada sheeydaanka Ku dhaqmo ,quraanka ayeey Ku qorantahay. waxoow wacad ku maray inoow afarta **berjiho** nooga imaandoono.(1)
Daarta hadii eey duqoowdo in ladayactiro
waaa lama huraan ,waxa ugu muhiimsan ayaa ah naqshada oow udhisnaay in la ilaaliyo ,Masjidka Jaamaca Xamarweeyne

minaaradiisa. naqshadaas waxbeey ka bedeleen sidiisii hore halagu soo celiyo ayaan dhihi lahaay .
dayactir hadii oow ubaahan yahayne bulshdeena ha dayactirto.waan arkaa in dadka uhamuun qabaan masaajid cusub dhisidiisa balse yaanan lamoogaanin midka duqa ah dayactirkiisa.
qiso yar ayaan idinla wadaagayaa .
xiligii oow noolaay SHEEQ ZEEYLICI ,Masaajid Masar kuyiilay ayaa Minaaradiisa soo duntay ,300 oo caruur agoon ubadan oo Minaarada hoosteeda Quraan ku baraneeysay ayaa halkaas ku nafwaayay, dadweeynihii Masar kacdoon ayeey sameeyeen waxeeyna ka banaanbexeen sababta loodayacay caruurtaas,sababta loodayactiri waayay Masaajidka ama Wasiirka masaajidka uxiri waayay albaabadiisa ,hadii oow duqnoqday oo aan la dayac-tireeynin.
bedqabka bulshada waa muhiim ,badbaadada wax yaabaha qadiimka ahna waa lagama maarmaan.
Bulshadeena haku baraarugto arimahaas.

- **Sheeydaanka** marwalba dhinac ayoow kaaga imaanayaa ,hadaa jeceshahay salaada xadkeeda dhaafsii ayoow ku dhahayaa, soonka sidookale, sadaqo bixinta sidookale,xajkaa lamid ah ,waxkasto oo cibaado ah ,ama aanan cibaado eheeyn.
Diinteena waa dhexdhexaad culimadana inbadan ayeey arimahaas kahadleen.

#(1) **Afarta berjiho ,maxeey Kala** yihiin?.

Berkoonfureed,berwaqooyi,bergalbeed,BERBARI,magaca soomaali ku caanbaxday ayaa kaas danbe ah , maadaama dhulkeena kahay bariga Qaarada afrika waagii horana XAAFUUN Aduunkaba caan ka eheeyd Bad mareenada dhamaantood weey isku tilmaami jireen XAAFUUN .lagayaabee halka Quraankaba sheegay in eey XAAFUUN tahay halka labada BAD biyahooda kukulmaan,Suurada Alraxmaan lagu xusay. ana sare aan ku soo sheegay HIIRAAN goorta aan kasoo hadalnay.

- erayga BAR-BAR Suugaanta Soomaalida waa ku badan yahay .

-hees ayaa ereyadeeda waxaa kamid ah "BERBERKAAD JIRTAAN WELI BIDHAANSADAA"

- Magaalada BERBERA(BERBARI)

- aniga & suugaanta Soomaalida, GABAYADA Soomaaliyeed ayaan jeclahay inaan Ku subkado.

- Suugaanta, Gabayada, Heesaha kolkeeytahay Sheeq Kishkaan isku kooxnahay.

-Suuqa Soomaalida ee suugaanta lagu iibsho , Heeso & gabayo intaasba waan kasoo gataa .

kolkeey noqoto heesaha Kishkaan isku kooxnahay.

waxaanse kaaga digayaa Heesaha, Dadka waxaa ugu qalbi adag Askariga isagana waxaa ka ooysiiyay Hobalada Qeeyladhaan , markeey qiiro wadaniyeed Qalbigiisa ku beereen .

- Subkashada ayaan kusoo xasuustaye ,ma ogsoontahay Nabiga isbuuc walba mar ayoow jirkiisa Saliid marin jiray?.

==========

#Magac bixinta.

ina maxamad faarax waaye & Abuu Tufaax waaye .

labadaas keebaa saxsan ?.

Quraanka waxoow na`amray in qofka magaca Aabahiis loogu abtiriyo.

balse waxaan aragnay ABUU-FULAAN.

- Aabaha ku dhalay magaciisa in aad kor uqaadid miyaa wanaagsan mise wiilka aad adiga dhashay in magaciisa sare uqaadid?.

-Nabiga wiilka oow dhalay ee Qaasim lagu magacaabo ayoow magaciisa kor uqaaday, Abuul-qaasim ayeey dhaheen.

- Abuu Xaamid waan aragnay.Abti lagu abtirsanaayo Soomaalida ayaa laga sheegay.

Shahiidkii warbaahinta CAWIL DAAHIR SALAAD.

reer Daahir Salaad wiilka Abti ayeey uyihiin , odaygaas Abtigiis ah ayoow lajoogi jiray Cawil. Odaygana waxoow ahaay mid magaciisa magaalada laga wada yaqaano, wiilasha magaalda waxeey arkaan wiilkaan guriga Daahir Salaad kasoo baxayo, ina Daahir salaad ayeey sidaas ugu magacaabeen .

sheekadaas suuqa ayaan kasoo maqlay sax & qalad idinka leewaaye .

-Nabiga waxoow yiri adoonka la xoreeyay qabiilka xoreeyay ayoow ku qolo yahay.
-Sayid Cumar nin ayoow damcay inoow madax uga dhigo Qabiil oow sheegan jiray inoow kamid yahay ninkaas .
marka xilka loo magacaabi rabay ee tolka leesku soo uruuriyay ayaa waxaa soo baxday in ninka dhalad ku eheen tolkaas, balse dhiiga uun labaxsho kana mid yahay Qabiilka.
arinkaas Soomaalida aad beey ugu badan tahay ,ninkaas Cumar xilka u magacaabi rabay, mardhow ayoow
ku biiray tolkaas , bal kawaran hadii 5 jiil ka hor oow ku biiri lahaay Qabiilkaas yaa kasoo dhexsaari kari lahaay?.
Soomaalida Qabiilka eey ku xiiqeen sidaas ayoow usameeysan yahay , laga yaabee Qabiil aad xume qalbiga ugu heeysid
asal ahaan inaad isagaas kaba soo jeedid.

#AMXAARKA & ISLAAMNIMADA.
Xabashida .Suurada (Almaa`ida) cida ilin teeda disleeysay
ee Islaamka kusoo biiray waa Axmaarka, xiliga eey Islaamka qaateena waa xiliga oow Nabiga noolaay
ergo ayeey udirsadeen dhinaca Nabiga ,70 ayaana lagu sheegay weeyna wada Islaameen .(1)

kuma hakanin halkoow Nabiga kunoolaay (Xijaas) dib ayeey dalka ugu soo noqdeen Dacwada Islaamka ayeey
bulshadooda ka dhex bilaabeen ,dabcan cida Diin nagaarsiisay waa dadkaas .
-ma ogtahay aqristoow gobolka Amxaarada in weli Islaam ku noolyahay AADAANKA laga maqlo?.

-ABRAHA qolo moow ahaay?.
Amaxaarka boqoradooda ABRAHA ulama baxaan ,Najaashi ayeey ubixiyaan .
(NAJAASH/NAGAASH=BOQOR)
Maroodiga kiisa labka ah waxaa lagu magacaabaa ARBE,qolo waxaan arkay Arboow wiilashooda
ula baxday ,ABRAHA & Arboow waa iska agdhawyihiin .
-faalada nuucaas ah wax fiican maahan ,Kobihii Nabiga kii xaday waa awoowgaa wax qurux badan maahan
-Shacabka Yaman diintooda waxeey eheed Masiixiyada ,kahor inta eeysan qaadanin Islaamka.
taariikh yahanada qaarkood waxeey sheegaan Shacabkaas Yaman waxeey ladagaalameen BARBAR.
dadka qaarna waxeey dheheen kuwaas la sheegaayo waa Marookaanka .
ku weena miyaa mise waa kuwaas Marooko degan, waa arin baarid ubaahan .

.(1)Kutubka Toowreed marka Nabi Muse soodoono la yiri 70 Oday ayoow horay usii watay ,Amxaarka waakaas 70 Oday udiray Nabiga agtiisa. si aanan hadhoow loo eedeeynin Qabiilka ,
Madaxda loo xag-xaganin mustaqbalka,magaa-looyin ka inagaa xoogeena ku dhisanay, dhulka inagaa iskaleh ,Waziirna hanti Qaran luuqyada Yurub kuma dhex saxiixi karo.
Ninbaa lasoo shirtegay Shidaalka ayaan shirkad usaxiixayaa iyadoonan Baarlamaanka cod loogaraadinin
.
1000 jeer ka badan madaxiisa hala dhunkado Maxamad C/ lahi Farmaajo.
- maalintoow gumeestaha Yurub dhulkaan kusoo duulay ilaa maantadan saxiix walba oo dhulka Soomaaliyeed
ku saabsan oo lasaxiixay waa waxba kama jiraan,waayo Soomaalida arimaheeda uma madax banaana wixi xiligaas ka danbeeyay ajnabi ayaa cajajuubaayay Soomaalida.

==========

#AMXAARKA & qaadashada Islaamka maxaa kahortaagan?.
Fircoown & Masar, diinta Nabi Muuse maxeey uqaadan waayeen?.
waa kibir & islaweeyni.qolo dalkaaga ka awood badan yahay dhaqaala ahaan ugumeeysatid shacabkaaga shaqaale u ah bulshadaada saameeyn kuma yeeshaan ,Toowreed ineey qaataan midaas baa udiiday, xitaa in eey Masar ka qaxaan sababta loogu diidanaa waxeey eheed dhaqaale darteed oo beeraha ayeey utacbi jireen, guryahana waalagu dhisan jiray waxyar oo noloshooda ka badneeyn waa lasiin jiray ,sidaas si lamid ah Amxaarka & walaalkiisa Tigreega ah waxeey iska jecleestaan in iyaga weligood lahoos joogo midaas ayaa udiiday ineey Islaamka qaadan waayaan.

- mid faqiir ah una qaxay galbeedka shaqaale ka ah dhulkooda wax saameen ah maku yeelan karaa ?. Bad hal galaas oo biyo ah kudar ama kadhin (kadhumi)wax uma dhinto.

#Wilka amxarka ee muslimka ah maxeytahy

Wajibka kasarn dintiisa?.

waa in oow umada ucadeyaa sax iyo qalad

Ereyada qaar ee Quraanka ku dhex xusan waxey dhehen wa xabashi Isagaa naga yaqano afka Xabashiga.

==========

#Sheeq Zeeylici Soomaali & Oromo maba soo hadalqaadin

magaca Soomaali BARBAR ayoow ahaay Oromadana GAALLA midkoodna masoo hadalqaadin wadaadka.

Qoomiyada HADIYA ayoow soo hadalqaaday .

si dadban ayoow Oromada noogu sheegay Sheeqa, Doowladii ka jirtay magaalda BAALI ayoow ka hadlay .

cida lehna waaba Oromo .

DAWARRO & DAARAD ayoow noosheegay anigana waxaan siiyay Qabiilka DAAROOD& qabiilka

DAWARRE. in sheekada sidaas loo dhigo cid iiga horeeysay ayaan jirin ,hadii aan qaldo anigaa wax qalday

hadii hadal toowfiiqleh yahayna ,Oday Soomaaliyeedoo cilmi baaris u sahantegay baan ahaye ,iigu soo duceeya
in Rabi cilmiga ii kordhiyo.
arday walba oo jidka cilmi baarista u sahantagi doono waxaan kula talin lahaay , cilmiga oow isaga kusoo kordhiyay
si gaar ah ha usheego , inaad faaneeyso ayeey Soomaalida uqaadanee waxba maanka haku beerin midaas.
-Afkaar lasoo kariyay leen cuni aqaan ,waxba makarin aqaano ,sidaas sax maahan ,war hadla waxaad ku hadashaana
sheega .
sheekh ZEEYLICI cilmiga oow isaga soo kordhiyay SUMAD ayoow noogu yeelay
FIKIRKAAS Soomaalida ayaa iskaleh, iyaga ayaa soo kordhiyay ayaana la dhihi karaa.
hala tawaaduco hoosna haloo hadlo hadii eey noqoto ,hantideena waxaa lasiinayaa cid aanan cilmigaas u dhafrin . curinta cilmiga hadii eeysan hanti eheeyn Xoolaha ladhaqdo kaliya miyaa hanti ah .
hadii aan dib ugu laabano ZEEYLICI sababta oow Soomaalida usoo hadal qaadi waayay .
waxaad ogaataa qofwalba meel oow kufiican yahay ayaa jiro ,wadaadkaas aqoontiisa maba eheeyn
sida eey ukala degan yihiin QOOMIYADAHA siiba kuwa Islaamka ah.

waxoow ahaay nin MUFAKIR AH waxoowna aad ugu mashquulay Xadiiska Nabiga guul ayoowna kasoo hooyay.
Rag Soomaaliyeed ayaana soo gacan qabtay, cilmiga barashadiisa ku saaciday weliba ZEEYLICIYIINTA aad beey
ubadan yihiin ,waxaadba moodaa in Rabi albaabada Ilhaamka usoo balaqay iyagaas.
maxeey sidaas u ahaan weeysay aad baa loo dhibay Bulshada Geeska Afrika siiba Soomaalida
dhinacna colaad sokeeye dhinackalana Axmaar.
hadeey intaasba ku daayaan Qorax ayaan dariiqeeda naal .
midoow Nabi Yuusuf darteed dhaqaale-yahan unoqday.
==========

QORE: ZEEYLAC,BAALI.
>>> LASOCO QEEYBTA KALE <<<